

ชื่อเรื่อง ผลการบริหารทางเภสัชกรรมแก่ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ใน
โรงพยาบาลยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อผู้วิจัย ภญ.อัจฉรา มีดวง

สถานที่ปฏิบัติงาน โรงพยาบาลยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลยางสีสุราชมีการจัดตั้งคลินิกบ้านร่มยางสำหรับดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์แต่มีการย้ายและหมุนเวียนบุคลากรค่อนข้างบ่อยส่งผลให้ยังไม่มีแนวทางการบริหารทางเภสัชกรรมและติดตามผลในผู้ป่วยกลุ่มนี้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้จึงมีวัตถุประสงค์: ศึกษาผลการให้บริหารทางเภสัชกรรมในผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์จำนวน 90 รายที่รับบริการในคลินิกบ้านร่มยาง ระยะเวลาวิจัยคือช่วง ต.ค. 2565 - ก.ย. 2566 เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แฟ้มเวชระเบียนผู้ป่วยและแบบบันทึกการบริหารทางเภสัชกรรม วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป คะแนนความร่วมมือในการใช้ยา อาการไม่พึงประสงค์จากยา ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา CD4 cell count และ viral load โดยค่าความถี่และร้อยละ เปรียบเทียบคะแนนความร่วมมือในการใช้ยา CD4 cell count และ viral load ก่อนและหลังการให้บริหารทางเภสัชกรรมโดยใช้สถิติ paired t-test ผลการวิจัย หลังได้รับการบริหารทางเภสัชกรรมพบว่าคะแนนความร่วมมือเพิ่มขึ้น (p-value < 0.05) พบเกิดอาการไม่พึงประสงค์มากที่สุดคือ MP rash 6 ครั้ง (33.33%) ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ยาพบมากที่สุดคือความไม่ร่วมมือในการใช้ยาจำนวน 16 ครั้ง (45.71%) พบปัญหาการใช้ยาทั้งหมดจำนวน 16 ปัญหาได้รับการแก้ไขจำนวน 14 ปัญหา (87.50%) ค่า CD4 cell count เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05) และค่า viral load ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05) สรุปและข้อเสนอแนะ การให้บริหารทางเภสัชกรรมมีส่วนทำให้ผู้ป่วยมีความร่วมมือในการรับประทานยาต้านไวรัสดีขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพได้และทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์มีผลการรักษาที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การบริหารทางเภสัชกรรม, ความร่วมมือในการใช้ยา, ยาต้านไวรัส, เอชไอวี, เอดส์

สรุปสาระสำคัญ

บทนำ โรงพยาบาลยางสีสุราชมีการจัดตั้งคลินิกบ้านร่มยางสำหรับให้บริการ ตรวจรักษา และจ่ายยาต้านไวรัสให้แก่ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์แบบ one stop service มาตั้งแต่ ปี 2545 จนถึงปัจจุบันแต่ยังไม่มีแนวทางในการให้บริการทางเภสัชกรรมเนื่องจากการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบงานจากการย้ายและหมุนเวียนอัตรากำลังบ่วย ทำให้การดำเนินงานดูแลเรื่องการใช้ยาของผู้ป่วยในคลินิกบ้านร่มยางไม่ต่อเนื่องและขาดการกำกับติดตามผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลการให้บริการทางเภสัชกรรมในกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่ขึ้นทะเบียนรักษาในโรงพยาบาลยางสีสุราช โดยศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือในการใช้ยาต้านไวรัสของผู้ป่วย ปัญหาที่เกี่ยวข้องของยาของผู้ป่วยแต่ละราย และผลการรักษาโดยพิจารณาจากผล CD4 cell count และ viral load โดยมี **วัตถุประสงค์:** เพื่อศึกษาผลบริการทางเภสัชกรรมในผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ **วิธีการศึกษา :** เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการให้บริการทางเภสัชกรรมในกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลยางสีสุราช **ระยะเวลา**ในการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม 2565 – เดือนกันยายน 2566 **เครื่องมือการวิจัย** ได้แก่ 1) เวชระเบียนข้อมูลการตรวจรักษาของผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยเอดส์ 2) ฐานข้อมูลการสั่งยาและจ่ายยาจากโปรแกรม Hos-XP 3) แบบฟอร์มการให้บริการทางเภสัชกรรมในผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยเอดส์ **วิเคราะห์ข้อมูล**ทั่วไป คะแนนความร่วมมือในการใช้ยา อาการไม่พึงประสงค์จากยา ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา CD4 cell count และ viral load โดยค่าความถี่และร้อยละ เปรียบเทียบคะแนนความร่วมมือในการใช้ยา CD4 cell count และ viral load ก่อนและหลังการให้บริการทางเภสัชกรรมโดยใช้สถิติ paired t-test **ผลการวิจัย** ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่มารับการรักษาในคลินิกบ้านร่มยางทั้งหมดตั้งแต่เดือนตุลาคม 2565 – กันยายน 2566 จำนวนทั้งหมด 90 ราย ผลการติดตามความร่วมมือในการใช้ยา พบว่าร้อยละความร่วมมือการใช้ยาเฉลี่ย 97.29 โดยผู้ป่วยมีความร่วมมือในการใช้ยาในระดับคะแนนมากกว่า 95 จำนวน 74 ราย (ร้อยละ 82.22) ปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการใช้ยาและความคลาดเคลื่อนทางยาที่พบในระหว่างการให้บริการทางเภสัชกรรมพบทั้งหมด 35 ครั้ง โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือผู้ป่วยขาดนัด ไม่มาตามนัด จำนวน 6 ครั้ง (ร้อยละ 17.14) ส่วนปัญหาความคลาดเคลื่อนทางยาที่เกิดจากการสั่งยาของแพทย์และกระบวนการจ่ายยาของเภสัชกร (การจัดยาและการจ่ายยา) พบจำนวน 10 ครั้ง (ร้อยละ 28.57) และจำนวน 9 ครั้ง (ร้อยละ 25.71) โดยทุกปัญหาที่พบได้รับการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาโดยเภสัชกรร่วมกับแพทย์และทีมสหสาขาวิชาชีพ พบรายงานการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากยาด้านไวรัสจำนวน 18 ครั้ง ผู้ป่วยที่พบรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากยาทุกรายเภสัชกรได้ดำเนินแก้ปัญหาพร้อมกับแพทย์ ระดับ CD4 cell count และระดับ viral load หลังได้รับการบริการทางเภสัชกรรมจำนวน 90 ราย พบว่ามีระดับ CD4 cell count มากกว่า 200 cells/mm³ จำนวน 90 ราย (ร้อยละ 100) และมีระดับ viral load น้อยกว่า 50 copies/mL ทั้งหมด 84 ราย (ร้อยละ 93.33) พบค่า CD4 cell count เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05) และค่า viral load ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05)

อภิปราย สรุปและข้อเสนอแนะ

การให้การบริการทางเภสัชกรรมร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ป่วยเฉพาะรายบุคคล ส่งผลให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์มีระดับความร่วมมือในการใช้ยาที่เพิ่มขึ้นระดับมากกว่า 95 ผลตรวจค่า CD4 cell count เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและผลตรวจค่า viral load ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาสามารถจัดการและแก้ไขโดยใช้กระบวนการบริการทางเภสัชกรรม

เอกสารอ้างอิง

1. กมลรัตน์ ฌ เชียงใหม่. การบริการทางเภสัชกรรมผู้ป่วยนอกที่ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ โรงพยาบาลศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. วารสารเภสัชกรรมคลินิก. 2023;3(29):153-64.
2. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการตรวจรักษาและป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย ปี 2564/2565. อักษรกราฟฟิกแอนด์ดีไซน์. 2565.
3. คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์. แผนปฏิบัติการยุติปัญหาเอดส์ ประเทศไทย พ.ศ. 2566-2569. นนทบุรี: บริษัท เอ็นซี คอนเซ็ปต์ จำกัด; 2566.